

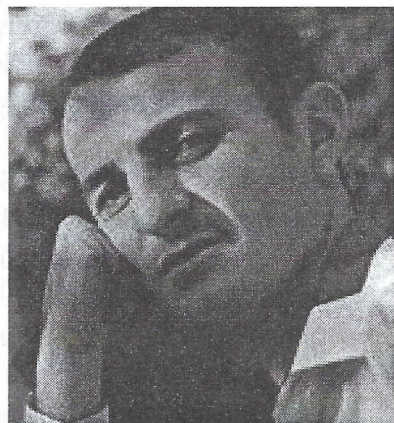
ՈՒՍԻՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ցքից կենդանացած
երդ ու շնչիդ հետ
կների միջով դեպի
րկուսն էլ՝ կրակն ու
հավատն ու կամքը:
հաղթանակի հիմնը
ու քո առջև կբացի
րկնքի կապույտն է

ՀԱՐՁԱՆԱԿՆ Է, մեր
ն դարավերջը, որը
ղն է, իսկ թշնամին՝

այդ կովում, ավար-
րենիք ժառանգելով
յրների հոգիներին,
կոչելու և արժանա-

եր կյանքի ամենա-
յարևորը, իմ ու քո

ՌԱԳՄԻԿ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՄԱՇՎԱԾ ԳՈԳՆՈՅԻ ԳՐՊԱՆՈՒՄ

Ստեղծիս մայրս ժպտում էր, տատս՝ արտասվում, երբ ամեն անգամ փորձում էին ինձ համոզել, թե հայրս կգա: Որոշեցի ոչինչ չհարցնել այլևս և նրանց պես լուռ սպասել: Գնացողները չէին վերադառնում, վերադարձողները գարնանը գնում էին կրկին: Գյուղում կանայք էին, մի քանի ծերունի ու երեխաներ: Սարերի մեջ, աշխարհից աննկատ գյուղի մասին սկսեցին խոսել այն բանից հետո, երբ ծերունիներից մեկը մահացավ: Կանայք հավաքվեցին, գնացին գերեզման, փորեցին նրա տեղը: Թաղմանը մահացողի հարազատները, տեսնելով դագաղը վերցնող կանանց, զարմացել էին, և նրանք էլ այդ լուրը դուրս տարան գյուղից: Նույնիսկ լրագրողներ եկան. բոլորին հետաքրքիր էր կանանց՝ տեղ փորելու պատմությունը:

Ամեն կիրակի տատս ինձ եկեղեցի էր տանում, երբեմն հակառակ իմ ցանկության, ստիպում էր, որ գնայի իր հետ: Գիտեի, որ եկեղեցու մոտ ապրողներից մեկը նրան հրավիրելու է սուրճ խմելու, տատս էլ սեղանից կոնֆետ կամ խնձոր է վերցնելու ու տալու է ինձ: Երբ հետը չէի գնում, խնձորը դնում էր մաշված գոգնոցի գրպանը և բերում ինձ համար: Այդ գոգնոցի գրպանը երբեք դատարկ չէր լինում, հեռվից կարողանում էի մոտավորապես գուշակել, թե ինչ կա այնտեղ:

Եկեղեցու քարերն իրարից հեռացել էին, և ճեղք տված պատմության մեջ խոտ էր աճել: Պատերից մի քանի սրբատաշ քար ընկել էին գետնին, զմբերի խաչը թեքվել էր, ու գերեզմանոց գնացող մարդիկ զգույշ էին անցնում. խաչը

Երիտասարդ գրողների անթոլոգիա

ընկնելու վտանգ կար: Տառս մոմ էր վառում: Նա մոմ վառելիս էլ ոչ ոքի նման չէր: Այդ պահին բոլորը լռում էին, բոլոր դեմքերը դառնում էին խորհրդավոր, իսկ տատս վառվող մոմերի դիմաց կանգնած ժպտում էր, ու եթե էդ պահին կողքին մարդ լիներ, սկսում էր խոսել բանջար քաղելուց մինչև սերիալների ու քաղաքականության մասին: Մի օր էլ եկեղեցում բարկացել և գյուղի կանանցից մեկի մոտ հայիոյել էր գյուղապետին ջուրը կտրելու համար: Խոսքը հասել էր գյուղապետարան, գյուղապետն էլ տատիս բարև չտվեց մինչև իր հաջորդ ընտրությունը:

Հաց թխելիս՝ թոնրի մոտ, մայրս ու տատս հաճախ էին վիճում: Տառս հայիոյում էր հորս, մայրս հանդիմանում էր նրան: Երբեմն բակում կանանց հետ զրուցելիս տատս տաքանում ու էլի հայիոյում էր ոչ միայն հորս, այլ «բոլորին»: Ոչ ոք նրանից չէր նեղանում: Հաց թխելուց հետո մայրս իրեն լավ չէր զգում. կանչում էինք բուժքրոջը: Նա գալիս էր, դեղեր նշանակում, հորդորում՝ որ էլ հաց չթխի, ամեն անգամ պատասխանը նույնն էր. «Բա ո՞վ թխի»: Մորս ոսկին բանկում էր մնացել, աչքը՝ ծամփին: Ամեն օր նա նյարդերը հանգստացնող դեղ էր խմում, ծանր գործ չէր կարողանում անել:

Գարնանը խնդրում էի տատիս, որ սպասեր մինչև դասից գալի: Տուն էի գալիս, փոխում շորերս, արագ հաց ուտում ու նրա հետ գնում բանջարի: Աղբյուրի մոտ կանգնում էինք, խմելուց հետո երկու շիշ ջուր էր լցնում, դնում ուսապարկի մեջ և ծամփա էինք ընկնում: Երբեմն խնդրում էի նրան, որ կանգնի կամ կամաց քայլի, չէի կարողանում հասնել հետևից: Ամայության մեջ մեր շուրջը ձգվում էին անմշակ արտեր: Անմշակ հողում ամենից շատ փուշն էր աճում, որ բռնում էր քայլողի շորից ու ստիպում կանգ առնել, նայել վար ու հերկի կարոտ սևահողին: Այստեղ ամեն քար ծանոթ էր տատիս, գիտեր որտեղ է բանջարը, որտեղ՝ սունկը: Երբ ուսապարկը լցվում էր, տատս այն դնում էր ծամփի մոտ, մի մեծ քարի տակ և քարեր շարելով այդ քարի վրա՝ նշան անում, որ տեղը չմոռանա: Մի հեռադիտակ ուներ, որ ամեն անգամ դաշտ գնալիս տանում էր հետը. ասում էր՝ պապիդ հեռադիտակն է: Բարձրանում էինք սարի գագաթը, հեռադիտակով նայում էր: Հետո հեռադիտակը տալիս էր ինձ.

-Նայիր այն կողմ, տեսնում ես «Մեր վանքերի քաղաքը»: Երևում էին մի քանի կիսավեր եկեղեցիներ: Հետո նորից էր նայում, ու հեռադիտակը դնում էր տուփի մեջ: Իջնում էինք սարից, վերցնում քարի տակ դրված ուսապարկը և բռնում տան ծամփան: Հետո հասկացա, որ «Վանքերի քաղաքը» Անին էր...

Տանը բանջարը փռում էր հատակին, որ շոգից չխաշվի: Հաց էր ուտում, սուրճ խմում ու դուրս էր գալիս: Բանջարը մաքրում էր մայրս:

Մեր հարևան Սաքոն ընտանիքով մեկնել էր գյուղից: Տառս բացել էր նրանց դարպասի դուռը և մշակում էր նրանց այգին: Մի օր էլ, երբ ջուրը կապել և ջրում էր այգու ծառերը, եկավ Անուշը:

-Բարև, Սիրան:

-Բարև, բարև,

Նստեցին պա

-Եսոր բանջար

-Հա, մի պարկ

-Ախչի, դու հո

շարժվում:

-Դու քաղաքի

-Մի օր քեզ դա

-Ինչի՞:

-Էս այգին մշա

-Ի՞նչ հարցնեմ,

տարվա մուրաբան

-Հա:

-Էդ սորտից լ

նայեց ինձ,- գևա մ

Սուրճը բերեցի

և, ինչպես միշտ, ե

տատս ջուրը փակ

Խոր աշունն լ

առանք: Ջարդեցի

հանից ու դուրս եկ

ցորեն տվեց, փակ

էր: Դուրս եկանք,

ահագնացավ, քա

դուռը: Կտուրի ջար

դույլ դրեց սենյակ

գիշեր: Անկողնում

լցվող ջրի կաթոցը

Առավոտյան դ

կտուր պոկել, նետ

քարշ տվեցինք և հ

-Մի արա, դու

վերցրեց մուրճը և

Քաշեց թիթեղը վ

էր ուղղել թիթեղը,

բարձրացրեց թիթ

Ձայնից մայրս

հետևից: Մինչև վեր

էին, սակայն նրան

ծեռքերի մեջ: Բուժ

վառելիս էլ ոչ ոքի նման
նկում էին խորհրդավոր,
մ էր, ու եթե եղ պահին
լուց մինչև սերիալների
մ բարկացել և գյուղի
կտրելու համար: Խոսքը
բարև չտվեց մինչև իր

ախ էին վիճում: Տատս
րեմն բակում կանանց
եր ոչ միայն հորս, այլ
ուց հետո մայրս իրեն
եր, դեղեր նշանակում,
սընդ կույսն էր. «Բա ո՞վ
Ամեն օր նա նյարդերը
ում անել:

չև դասից գայի: Տուն
հետ գնում բանջարի:
2 ջուր էր լցնում, դնում
խնդրում էի նրան, որ
տևից: Ամայության մեջ
ամենից շատ փուշն
իգ առնել, նայել վար ու
տատիս, գիտեր որտեղ
ու, տատս այն դնում էր
այդ բարի վրա՝ նշան
ամեն անգամ դաշտ
տակն է: Բարձրանում
հեռադիտակը տալիս

ղաքը»: Երևում էին մի
ու հեռադիտակը դնում
ի դրված ուսապարկը
ի քաղաքը» Անին էր...
աշվի: Հաց էր ուտում,
այրս:

ից: Տատս բացել էր
Մի օր էլ, երբ ջուրը

-Բարև, բարև, Անուշ ջան:

Նստեցին պատի ստվերում դրված քարերի վրա:

-Էսոր բանջարի գնացել ես,- հարցրեց Անուշը:

-Հա, մի պարկ բերել եմ:

-Ախչի, դու հոգնել չունե՞ս: Ես երեկ գնացի, ես երկու օր ոտքերս չեն
շարժվում:

-Դու քաղաքի աղջիկ ես, դրանից ա:- Տատս ժպտաց:

-Մի օր քեզ դատի են տալու:

-Ինչի՞:

-Ես այգին մշակելու համար, գոնե հարցրու:

-Ի՞նչ հարցնեմ, ու՞մ հարցնեմ, հո ծառերը չեմ հանում, մշակում եմ, ամբողջ
տարվա մուրաբան ես ծառերից ա լինում: Այ էն գիլասի ծառը տեսնում ես:

-Հա:

-Էդ սորտից նենց մուրաբայա լինում, ո՞նց թողնենք փչանա,- տատս
նայեց ինձ,- գնա մորդ ասա երկու բաժակ կոֆե դնի, բեր:

Սուրճը բերեցի, նրանք խմեցին, խոսեցին, քննարկեցին բոլոր հարցերը
և, ինչպես միշտ, երանի տվեցին «հին ու բարի ժամանակներին»: Երեկոյան
տատս ջուրը փակեց, վերցրի սուրճի բաժակները, տուն եկանք:

Խոր աշունն իր օրերը գլորում էր դեպի ձմեռ: Տատիս թոշակով փայտ
առանք: Զարդեցինք, դասավորեցինք: Օրը մթնեց. տատս նայեց պատու-
հանից ու դուրս եկավ: Օգնեցի ներս բերել հավերին: Երկու անգամ հաշվեց,
ցորեն տվեց, փակեց գոմի պատուհանները, անձրևն արդեն դանդաղ մաղում
էր: Դուրս եկանք, փակեց գոմի դուռը: Մայրս վառել էր վառարանը: Անձրևն
սհազնացավ, քամին խփում էր դռանը, պատուհաններին. ներսից փակեցի
դուռը: Կտուրի ջարդված հին թիթեղներից ջուրը կաթում էր տուն: Տատս երկու
դույլ դրեց սենյակում, որ ջուրը չլցվեր հատակին: Անձրևը շարունակվեց ողջ
գիշեր: Անկողնում երկար ժամանակ լսում էի քամու ձայնը, ու դույլերի մեջ
լցվող ջրի կաթոցը:

Առավոտյան դուրս եկավ թույլ արևը: Իմացանք, որ քամին մի քանի տան
կտուր պոկել, նետել էր փողոց: Տատիս հետ փայտե աստիճանը մի կերպ
բարձ տվեցինք և հենեցինք պատին:

-Մի արա, դու չես կարող,- չլսեց մորս: Մի քանի մեխ դրեց գրպանը,
վերցրեց մուրճը և բարձրացավ կտուր: Ինձ արգելեց հետը բարձրանալ:
Քաշեց թիթեղը վերև, մեխեց և առաջ եկավ երկրորդը մեխելու: Փորձում
էր ուղղել թիթեղը, բայց չէր կարողանում: Նկատեցի, որ նա մի կողմից
բարձրացրեց թիթեղը, ուզում էր քաշել, ոտքը սահեց:

Ձայնից մայրս դուրս եկավ տնից: Գրկեց տատիս, ուղարկեց ինձ բուժքոջ
հետևից: Մինչև վերադարձա՝ հարևաններն արդեն տատիս շուրջը հավաքված
էին, սակայն նրան տեղից չէին շարժում, տատս գոռում էր, արտասվում մորս
ծեղքերի մեջ: Բուժքույրը ներարկում արեց: Եկավ շտապօգնությունը, տարավ

Նրան: Մի քանի օր անց Նրան բերեցին՝ ոտքը գիպսի մեջ դրած: Բժիշկներն ասում էին, որ Նա տարիքով է, և ոսկորը դժվար կպնի. այդպես էլ եղավ: Գիպսը հանեցին, տատա մնաց անկողնում: Նրա մոտ եկող հարևանները բոլորն ասում էին, «Միրանը պառկելուց կմեռնի»: Անկողնում Նրան խնամում էր մայրս: Չէր համակերպվում իր վիճակին, գալիս էին հարևանները, Նա խնդրում էր, որ իրեն հանեն անկողնուց: Օգնում էին, իջեցնում անկողնուց, բռնում էին թևերից. ուզում էր քայլել, չէր կարողանում, ուժասպառ ընկնում էր իրեն բռնած կանանց թևերին: Հաճախ ծայն էր տալիս.

-Էսօր հավերը քանի՞ ծու են ածել:

-Չորս:

-Ինչի՞ եղքան քիչ: Կեր տալի՞ս ես:

-Հա:

-Էն մեծ, կարմիր ամանով տուր:

-Դրանով եմ տալիս:

-Ուրեմն լավ չես տալիս,- ամենօրյա հարցերը երբեմն ազդում էին Նյարդերիս վրա: Գնալով հյուծվում և ավելի դյուրագրգիռ էր դառնում:

-Սերմացու ցորենը ծածկե՞լ եք:

-Հա:

-Հո ջուր չի՞ կաթում վրան:

-Չէ:

-Գառների տակը մաքրե՞լ ես:

-Հա:

Այդ օրը հրաժարվեց հացից: Նման բան երբեք չէր եղել: Չէր խոսում, Նայում էր երկնքին, ինչ-որ բան էր ասում, որ ոչ ոք չէր հասկանում: Եկան հարևանները, Նստեցին կողքին:

-Տղին ա կանչում, հլը Նկարը բեր,- ասաց Անուշը: Մայրս բերեց հորս Նկարը, Անուշը հորս Նկարը դրեց կրծքին: Ինձ դուրս հանեցին սենյակից: Երկար ժամանակ լռություն էր տիրում սենյակում, չնայած հետաքրքրությանս, ես չէի կարողանում տեսնել, թե ինչ է կատարվում այնտեղ: Լսեցի միայն մորս հեկեկոցը և Անուշի «ողորմի»-ն:

Կանայք իրենց ուսերին տանում են տատիս: Քայլում է մայրս՝ արցունքն աչքերին: Նկարը ձեռքիս քայլում եմ թաղման թափորի առջևից: Նեղ փողոցի վերջում երևում է եկեղեցին: Թվում է՝ ուր որ է տներից մեկի բակից դուրս է գալու տատին. Նկատելով գոգնոցի ուռած գրպանը՝ վազելու եմ ընդառաջ: Մաշված գոգնոցի գրպանից խնձոր եմ հանելու ու գնալու եմ շարունակելու խաղս:

ԲԱՅ ԵՐԿՆՔԻ

Կարոն արթնա
սառչող ձեռք
սառը քամին ավլում,
խոնավ ու ցուրտ այգ
շտապող մարդիկ մի
այգով և դուրս գալիս
խանութ մտավ.

-Բարի երեկո:

-Բարի երեկո:

-Մի շիշ էն փոքրիկ

Ծիշը դրեց վերար
շրջանցում էր բանկը
աշխատակիցները տե
խսկ ինքը չէր ուզում խ
Նրա հետևում: Այգում
գեղեցիկ թվաց աչքին,
անցորդների անտարբ

-Բարի երեկո, ես մ

-Բարև, ո՞ր ես, չկա

-Քնած էի Նկուղում

-Թամարը չի երևա

-Չէ: Չես ասել դեռ:

-Չէ:

-Ինչի՞, ոնց որ տս
ասեմ,-Միմոնը բարձր-

-Չանես տենց բաՆ

-Ասա դուխով, ինչի

-Ասենք համաձայն

-Փողոցում, մինչև

-Երկու օր ա չեմ տ

-Էն Նկուղում ա լին

Երկար գրուցեցին

հիշեց իր երիտասարդ
ինքը երգել, խոստացա
եկան այգուց, Միմոնը
խնդրեցին չաղմկել: Փ